

DI SAIT VO LUSÉRN

APPUNTAMENTO DELLA MINORANZA CIMBRA DI LUSERNA

Patátana pult un kultúr

Zo machaz khurtz un guat di kultúr iz allz daz sell boda a mánn, odar a baibe, lirnt von ándam láut durch soi gántzez lem. Nét lai daz sell boma lirnt ka schual ma daz meararste boma lirnt dahuan, von Altn un pinn tschelln. Nét bobráll lirntma di listéssegen sachandar, ummandar boda zuarkhínt vo aft d'ándar sait vodar belt hatt mengl zo lírna eppaz ándarst vo ús zo maga lem da. Khánen khochan da patátana pult iz a tókkle kultúr umbrómm bar hámsa gilimt zo khocha schaugante á di mámma odar di nona. Munen ke 'z mochanz soim di baibar zo khocha vor di famildja ditza o habarz gilirt schaugante bia 'z soinda gánt zuar di sachandar dahuan un iz kultúr ditza o! (Zo khódoz gántz perfin bizzan baz 'z iz a patátana pult iz kultúr). Bar mang vorstian ke di kultúr boda epparúmmaz hatt iz gimacht vo vil sachandar, ania gladar vo ús lirnt an hauf durch soi lem! Di kultúr iz eppaz boda békslt. Alle biar hám tókka

kultúr boda khemmen vo vor vil djar, azpe únsra zung, un ándre boda soim náuge, azpe soim guat z'schraiba azpe biar odar nützan an telefóni. Ma mag vorliarn tókka kultúr o, in ta' vo háut bintsche beratr guat zo tengia a sengest odar auzomacha a máurie, ma i pin schar ke vor vúchtzekh djar alle soim gest guat zo tíana dise sachandar. Umbrómm soinda tókka kultúr bobar haltu un ándre bodar vorliarn? Daz meararste iz umbrómm di belt uminúm ús békslt un biar hám neméar mengl zo khána zérte sachandar; asto hast neméar zo mocha viatarn di khúa hasto njánka neméar mengl zo lírna tengln a sengest! Ándre tókka kultúr stérm nét ma sa khemmen lai gibékslt azpe schikhan ummar di khindar "Tye Re" singante an beleschan kantzú. Ándra kultúr lai slaft fin balda epparúmmaz giten nét zo tíana zo darbékhasa auz, azpe di Barbara pinn gikhnóppla odar dar Arturo un di Alpin pinn Martzo 'z djar 1976.

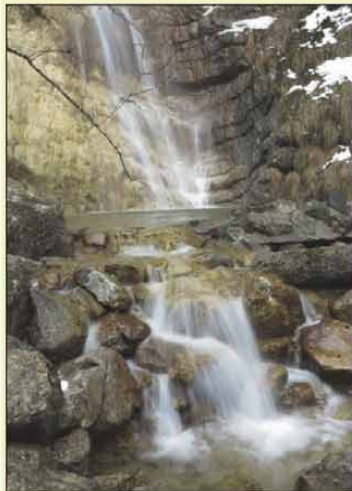
Vo zérte tókka kultúr bobar hám vorliórt hebapar no vil mengl in dise tang. Vor hundart djar alle hám gibízt bia ma tíat zo leba habante bóif un pern in únsre beldar, est lai zo hóara ke 'z soinda drai bóif boda bándarn in pa pèrng macht di vort in etlan. Bizzante bia sa hám gitánt zo lebada pitnándar in di sèlln djar beratz eppaz bodaz magat helvan háut o. Ma mocht schraim eppaz ándarst o. 'Z mak parim eppaz strámbat zo schraiba aftn fólđjo ma alle biar hám in sint tókka vodar únsar kultúr bobar beratr kontént azza gian stérbante, nét allz iz gest schúmma un luste, odar nét? An lestn allar disar pefél iz khent gischribet zo macha pensárn di sèllnen boden lesan z' sega bi sa hám lugárt in sint tókka vodar únsar kultúr bo 'z berat bichte azza khemmat bidar auzdarbekht.

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.lusern.it

Rodolfo

'Z bazzar un dar guat air

Cascata - foto WNZ

hám gerúaft an "raddomante", na specie vo strü, boda hatt gesüacht 'z bazzar pittnan sprüzú vo khérschpau: un hatz gevuntet, sémm bosaz hám sa gehatt gevuntet únsara altn. In di lestn djar dar Kamòu hatt nidargelekk náuge tum, auzgebékslt alle di kontafór un gepezart in gántz impiánto, ma 'z bazzar von únsárn naschént iz genúmma lai vor di biáne luserárn boda lem daz gántz djar in lánt: daz meararste trinkbazzar khínt auvageschupft vo Terragnólo! In dise lestn zaitn izta khent geshribet un geredét vil von trinkbazzar vo Lusérn. Vil láut bizzan nét bazta steat hintar! Dar Kamòu mocht drinkhemmen pitt allz daz sell bodar auzgitt ná in acquedotto: strom vor di pompe, haltu sauber di stóll un allz bazda ná khínt. Vor ditza habar daz táurarste bazzar! Epparúmmaz hat khótt ke atz Lusérn 'z bazzar iz táur, ma bar hám in guat air, boda di ándam nét hám. Azpe bar hám di guatn brigálde in únsárn beldar, un di fremmegen, bodase bólln aunemmen, mochan zaln, dena magatma machan zaln in únsar guat air! Vil belese, boda khemmen na sbem, zaln lai an uantzegen "permesso" un gian in drai na finfarm odar na kroazsbem! Ándre zaln khumman un, benn dar saltáro haltete au, khónsa ke da soim lai ummar zo macha a khear pa balt, ma dar prosákk iz voll pitt brigálde. Epparúmmaz geat sinamá pinn auto fin atn Kámp un khútt ke da hám in "permesso" ombrómm da soim kránkh vo hértz, ma in pa balt soinsa vort spríng! Vo est vort, berda khínt atn únsar pèrng, machparz zaln zo maga nützan in guat air un berda bill nét zaln mocht lazzan 'z lánt, ána zo ziaga in atn! Azta dar saltáro haltete au mangsa nét khón ke sa hám nét genútt in guat air vo Lusérn: "Ekko" khútt dar saltáro, "i hánde gesek ziang in atn, du mochst zain in "permesso", 'z soinz lai a par Euro! Pinn gélt boma auzziaget zo vorkhóava in guat air mabar auzzaln daz táur trinkbazzar!

Attn fólđjo hámsa geshribet ke 'z bazzar atz Lusérn iz daz táurarste von Trentino un bólvár in di di kamoúndar námp in sea vo Garda. In únsar lánt a famildja vo 3 láut zert mearar baz 200 Euro atz djar vor daz trinkbazzar, ummana von Alto Garda lai 15 Euro! Ditza khínt vír ombrómm att di únsárn pèrng izta biáne bazzar: khummane péch, biáne stóll boda auzkhínt bazzar, pan bintar snaibetz hértá mindar un, darzúrn, fin vor biáne djar di tum von acquedotto vo Lusérn hám vorliórt halbe 'z bazzar boda iz drinnjánt. Da

Dar sleddog iz ná zo machanaz khennen hértá mearar Pittn slit durch di pèrng

Lo sleddog è una disciplina che piace sempre di più a grandi e piccoli, non solo sulle Alpi ma anche sugli Appennini dove proprio in questi giorni si sta compiendo la tradizionale traversata della catena montuosa - la storica "Balla coi lupi" - con le slitte trainate dai cani. Anche sull'Alpe Cimbra ci aspetta un mese, quello di febbraio, ricco di manifestazioni con cani e musher provenienti da tutta Europa presso il centro di Sleddog a Malga Millegrobbe.

Azpar áschauar Facebook odar Instagram in dise tang vo vrost un snea, mabar dèstar seng vil foto odar video vo láut gántz luste au in Milegrúam. Fra di láut boda gian zo raíta afti schúmma piste un di sèlln boda tritzln in un auz pa balt pinn snearof, soindarar vil ándre boda sitzan au aftarn slit un machanse víarn ummar gozeget von hunt. Azpe bar bizzan alle defátti, von djenáro von 2017, Milegrúam iz khent z' soina dar sètz von prójekt vo Sleddog, augelekk von Kamòúndar un vodar Apt vodar Zimbar Hoachebene panándar pittar FIMSS (Federazione Italiana Musher Sleddog Sport) boda iz darkhennt in gántz Beleschlánt pitt soinar schual vo hunt. In pon vo disan mánat bartnda khemmen gepocht ploaz manifestatzióngon vo slíthunt: da vorgánnate boch izesse gehaltet di Alpirace 2018, a gara bodase haltet in Österráich un in Milegrúam un boda sík di achtza brevarstr musher un hunt loavan ummar pa beldar vor drai tang. A boch spetar, atz 17 un atz 18 bartze anvétze haltet eppaz no bichtegar: dar Kampiónat Europeo vo sleddog boda bart seng loavan lai hunt von Nordeuropa. An lestn, atz 24 un 25, bartze haltet dar Campiónato Europeo Assoluto vo Sleddog gehozat "vo sprint". Dar sell von huntslit iz eppaz gekhennt romái bobráll un boda ziaget her hértá ploaz láut: afti Appennini defátti, própio in dise tang vo febráro, haltete di manifestatzióng gehozat "Balla coi lupi". Di brevarstrn mánn un di stecharstrn

hunt gian durch di pèrng von Appennino vor viar tang ná un ná, lai rasanté a par urn in di nacht - própio azpe 'z iz vírkhent in ar bóttá balda soim gest khummane aute zo móvrase von an platz aftn ándar. In bintsche mánat Milegrúam izesse gepocht khennen vor disan spórt un ploaze soinz di láut boda zuarkhemmen vodar gántzan Europa zo macha gare. No mearar però soinz di láut un di turistn, fra de se ploaz khindar o, boda rivan afta Zimbar Hoachebene zo machanen a khear in pa balt aftn vrísch snea pittn slit gozeget von hunt vodar schual vo sleddog. Ma ditza khínt nét vír lai in bintar: di schual iz defátte offe pan summar o un iz dèstar seng láut boda gian pinn slit auz pa bisan un kampigíndar tortimítt in khúa.

AVT

Schella, schella Martzo...

Vorprennen in marzo --- 24.02.18
Programm / Programma

Di viare in tager: Di khindar, pittar Luisa, boròatn allz bazta bill soim zo "schella in martzo"
Ore 16.00 laboratorio in biblioteca: bambini e ragazzi producono gli strumenti rumorosi per spaventare l'inverno e risvegliare madre natura.

Di vínve in tager: Alle ummar z' stola daz lest holtz
Ore 17.00 partenza per la raccolta della legna lungo le vie del paese;

Di jéste un a halbez abas; Alle pitnándar in platz vo Lusérn un, dena, alle au pa Ech...pinn Bèrseker
Ore 18.30 ritrovo in piazza, accensione delle fiacole e partenza per località Kraütz, lungo via Ech;

Di sibane abas; Di únarn pompiarn zúntn è in "groaz schobar holtz"
Ore 19.00 accensione falò, musica con i Berserker (thè e brulé)

Di achte abas; Z'èzza vor alle
Ore 20.00 Maccheronata

Sabato 24 febbraio a Luserna si brucia il marzo

Vorprennen in martzo

No háutzotage matma vennen atz Lusérn di spur von alt táutsch gíglóa va vor hundartar djar balda di láut hámsa gívrórt vo trutn, bílln mánnen un bílln baibar, von jakl hoal un vo vichar boma hatt gimunt 'z hámda gílebet in di únsar beldar. Allz daz sell boda dar mánn hatt nét gimak vorstian odar béksin sélbart, azpe 'z béttar, iz gest gípuntet pitt disar "ándar belt" un asó di láut hám gísuácht auzolega regln un traditzióngon zo síacha zo schütze von letzes. Allz ditza háut venntmaz nét lai in di stórdje bodaz khemmen kontárt ma in a traditzióng boda khínt vírgetrakk no est, bar ren von "Vorprennen in martzo". Balda dar scháula láng bintar von pèrn iz gest schiar verte, di luserárn, di lestn tang von hornung, hám ághíeft zo giana ummar pa lánt pitt groaze schélln singante un rúvante un, auz pa dar nacht boda hatt gítoalt in lest taje von hornung pittn earst von lentzmánat, soinsase gívuntet alle pitnándar in platz bosa hám gíhatt boróatet in khast holtz un hámen gétt vaúr. Ditza zo vórprenna, a bóttá von hértá vor daz sell djar, in khalt bintar, un zo darbèrna un auzzodarbekha in lánge.